

— APARE IN FIECARE LUNĂ DE DOUĂ-ORI —

Abonamentul: 6 coroane (8 franci) — Redacția: str. Lemnelor 39. — Administrația: str. Lemnelor 44.

DUET.

— ROMAN —

Uvertura.

(Urmare.)

Tu meriți mai mult. Eu cu gândurile mele, asemenea norului negru aș întuneca razele binefăcătoare ale soarelui tinerei tale vieți. Cum să pot suporta gândul, de a te vedea îngropată în grijile vecinice ale unei astfel de gospodării! Mă gândesc la drăgălășia, la miile de obiceiuri pline de farmec, la eleganța vieții tale și la aceea, că cât de bine îți stau toate acestea. Ca și când ar fi pentru viața, pentru care te-ai născut și în care ai crescut. Iar eu folosindu-mă de norocul favorabil, care mi-a permis să-ți câștig amorul, te înjosese la mine, îți despoiu viața de orice frumusețe și drăgălășie, ca să te umplu de griji mărunt de toate zilele, cari nici odată nu mai au sfârșit. În egoismul meu cum am putut lăsa, ca să te cobori în lupta plină de griji a vieții, deasupra căreia te-am găsit stând până acuma? Și ce-ți pot oferi în schimb pentru toate aceste? Gândurile aceste mă chinuiesc cât e ziua de lungă și mă cuprind o desepărare fără de margini. Ți-am destăinuit, că am câteodată zile posomorite, dar nici odată n'am avut zi mai rea ca astăzi. Nici celui mai mare inamic al meu, nu-i

aș dori, ca să fie așa de nefericit cum am fost eu astăzi toată ziua.

Scrie-mi scumpa mea Magda, și destăinuindu-ți tot sufletul, spune-mi sincer, ce gândești. Am dreptate? Într'adevăr am cerut prea mult dela tine? Nu te înspăimânta marea schimbare? Scrisoarea asta o primești dimineața și eu oare aș putea primi răspunsul cu posta de seară? Voiu pândi pe factor. Cât trebuie să mă necăjesc până am scrisoarea, sau să nu mă tradez. Mi-a făcut visita Wilson și m'a torturat cu flecăriile lui, dar în gândul meu eu eram ocupat cu lucrurile noastre. M'a sechirat într'una, că am ris în permanență și n'am fost necomplasant față cu el. Aș vrea să știu, cum e mai bine, să fii complasant și cu mutră veselă, sau neprietenos, dar sincer.

Adio draga mea, — cu atât mai dragă, cu cât trebuie să mă tem că te voiu perde. Totdeauna al tău fidel.

Camilo.

St. Albans, 8 Iunie.

Camilo! Pentru D-zeu, spune-mi ce vrei cu scrisoarea ta? Vorbești despre amor și totuși amintești

despre despărțire. Tu crezi par' că amorul ar fi ceva schimbător, sau trecător. Oh, Camilo! Tu nu-mi poți răpi amorul. Tu nu știi, cât de mult ești tu pentru mine, inima, sufletul, viața mea. Bucuroasă mi-aș jertfi viața pentru tine, — inima mea bate numai pentru tine. Tu n'ai nici idee, cât de mult te iubesc. Gândirea mea e a ta, și a ta fost din seara aceea, petrecută la familia Arlington. Amorul meu e atât de profund și puternic, încât îmi predomină toată viața și toate lucrările mele, de dimineața până seara. Pentru viața mea inima și sufletul tău e într'adevăr ceva — neschimbător. Cum ai putut, cum ai fost capabil să scrii așa! Știu, că într'adevăr mă iubești, întocmai cum te iubesc și eu, altcum nu mi-aș descoperi tainele inimei mele. Aș fi cu mult mai ambițioasă, decât să mă tradez. Dar simțesc, că ambițiunea nu are loc, când cea mai mică neînțelegere sau croare ne-ar nimici întreagă viața. Eu numai atunci mi-aș lua adio dela tine, dacă aș ști, că amorul tău s'a schimbat, s'au s'a micșorat. Dar știu, că despre asta nu poate să fie vorbă. O scumpul meu, dacă ai ști, că și numai gândul despărțirii cât e de grozav, nici pe un moment nu ai fi lăsat, ca acest gând să intre în sufletul tău. Numai și gândul, că aceasta s'ar putea, e înfiorător. Când am cetit scrisoarea ta, în odaia mea, nu mult a lipsit, să nu ametesc. Nici nu pot scrie. Oh, Camilo! Nu-mi lua amorul. N'aș putea suporta. Nu aș putea suporta — căci amorul îmi e totul. Dacă ai fi cel puțin lângă mine, acum, știu că cu sărutul tău ai șterge lacrimile mele ferbinti. Mă simțesc așa de părăsită și obosită. Abia înțeleg scrisoarea. Știu numai atâta, că ai scris despre despărțire și eu sunt zdrobită și nefericită! Magda.

(Depeșă.)

Trimisă de Camilo Crosse domnișoarei Magda Selly.

St. Albans, Villa Mastinilor

Plec la opt oare cincisprezece minute, sosese la miezul nopții.

10 Iunie.

Cât de plăcut a fost dela tine, scumpul meu, că ai pornit peste două departamente, fără întârziere, numai ca să mă mângâi și să-mi depărtezi îndoielele. Se înțelege a fost ridicol din parte-mi, că am luat la inimă cele ce ai scris, dar dacă a fost vorbă despre despărțire, mi-am eșit din fire, încât mi-a fost imposibil să mă gândesc cuminte. Cuvintul *despărțire* se părea scris ca litere roșii în întreagă scrisoarea și eu nu mai vedeam altceva. Pentru aceea ți-am scris epistola aceea proastă, și scumpul meu a parcurs jumătate Anglia și a dat la noi pela miezul nopții. Dar într'adevăr a fost frumos dela tine, dragul meu, că ai venit și nu te voi uita nici odată.

Regret numai, că am fost așa copilărioasă, dar trebuie să recunoști, bărbăte, că nițel și tu ai fost cam copilăros. Cum ai cutezat să presupui despre mine, că când iubesc pe cineva, amorul meu l-ar putea schimba mărimea casei lui, sau mărimea venitului lui. Trebuie să surid, când mă gândesc la asta. Tu crezi, că fericirea unei femei depinde dela aceea, că are sufragerie separată, odaie de biliard, sau cățel favorit și alte lucruri de lux? Dar astea sunt numai nimicari vieții și nu sunt lucrurile ei principale. Principalul ești tu dragă și amorul tău. Cineva, cine să mă iubească din adîncul inimei. Cineva, pe cine să-l pot iubi din adîncul inimei mele. Oh! cu cât face aceasta viața mai altcum! Cum schimbă totul! Ce farmec măreț și drăgălaș îi dă! Totdeauna am simțit, că aș fi capabilă pentru un amor mare, adevărat... și acum simțesc, că acum îl am.

E deosebită fantasia ta, că eu venirea ta îmi acoperi viața în umbră. Doar tu ești viața mea. Dacă n'ai exista pentru mine, ce ar mai rămânea din viața-mi? Tu amintești fericirea mea de atunci, când nici nu te-am cunoscut, oh, dar cât de pusti mi-a fost atunci totul! Cetiam, cântam la pian, cântam din gură, cum spui, dar ce plictisitoare erau toate acestea! Numai de aceea le făceam, ca să fac mamei plăcere, dar într'adevăr eu nu aveam cu astea nici o distacție. Apoi ai venit tu și totul s'a schimbat. Am cetit, pentru-că ție îți place să citești și pentru-că mi-ar fi plăcut să conversez cu tine despre cărți. Am cântat la pian, pentru-că ție îți place muzica. Am cântat din gură, pentru-că am vrut să-ți plac și cu asta. Ori ce am făcut, tu îmi erai înaintea ochilor. Totdeauna m'ain silit, să fiu femeie mai bună și mai corectă, pentru-că am vrut să mă fac vrednică de amorul tău. Am crescut mai mare, m'am desvoltat și m'am făcut mai bună în ultimele trei luni, decât în întreagă viața de până-acum. Și atunci vii înaintea mea și spui, că ai aruncat umbră asupra vieții mele. Dar acum știi mai bine. Viața mea s'a făcut mai plină și mai bogată, pentru-că amorul îmi împlin viața. Acesta e temelia și puterea naturii mele. Acesta mă împintenează, să mă folosesc de toată puterea și știința mea. Cum aș cuteza să ți le spun toate acestea, dacă n'aș ști, că tu încă le simțești tot așa de adînc. Cum mi-aș fi putut da unicum, marele și vecinicul meu amor în schimb pentru o afecțiune căldică din partea ta. Dar cel puțin de-acuma sper, — că nu vei mai cuteza să-ți mai închipui, că împrejurări materiale sunt în stare să influințeze amorul meu.

Dar să lăsăm acuma lucrurile serioase. Pe mama a pus-o în mirare sosirea ta furtuoasă dela miezul nopții și plecarea nu-mai puțin viforoasă de-a doua zi dimineața. Scumpul meu, a fost atât de drăguț din

parte-ți că ai venit! Așa e, că de acum nu vei mai avea dispoziție rea, moroasă, întunecată și nu te vei mai frământa cu gânduri așa de nenorocite? Dar totuși dacă nu poți fi fără zile moroase, grăbește să treacă mai iute, pentru-că e imposibil că și după treizeci să te las așa. Totdeauna a ta

Magda.

Woking, 11 Ianie.

Scumpa și draga mea! Ce nespuse de drăguță ești! citește și iară recitește scrisoarea ta și tot mai mult mă

convinc. cât de nemărginit de mult e superior naturelul tău față cu al meu. Și concepțiunea ta despre amor cât e de maiestasă și cât e de neegoistă! Cum am putut și pe un moment să-l dejosesc cu gândul, că ar putea să-l influințeze interese materiale. Dar crede-mă că amorul meu gelos și dorința mea ferbinte, ca prin mine să nu ajungi la o soartă mai rea, m'au îndemnat să-ți scriu epistola aceea, din cauza asta nu sunt chiar supărat pe mine. Într'adevăr mă bucur, că a venit acest nor întunecos, pentru-că eu atât mai strălucitoare ni se par

Două vieți tinere.

acum razele soarelui. Și mi-se pare, că acum te-ai cunoaște cu atât mai bine și așa vedea cu atât mai adinc în sufletul tău. Am știut, că amorul meu a fost cu adevărat sufletul sufletului meu — o, cât de greu e să afli cuvinte pentru a exprima infinitul suferinței! — Dar n'am cutezat să sper, că simțirea ta încă să fie atât de adincă. Abia am cutezat să-ți mărturisesc și ție, ce simțesc. Că și cum azi n'ar mai fi la loc adevărat puternica pasiune, despre care cetind în cărți și

în poezii, din timpul lawn-tennisului și din după-amiezile de ceaiu. Am eugetat, că te va surprinde, poate că te va și spăria, dacă ți-ai spune tot ce simțesc — și acum, acum tu mi-ai scris două epistole, în care se cuprind, totul ce ți-ai spus eu, dacă ți-ai vorbit din inimă. — Totul e adevărata mea simțire intimă și nu e nici un sentiment, care nu l-aș avea și eu. Oh, Magda, dacă cândva scriu sau vorbesc cu superficialitate, dar pentru aceea n'a existat vr'odată femeie, de

când e lumea, pe care ar fi iubit-o mai mult, decât cum te iubesc eu pe tine. Întimple-se orice, cât voiu trăi în lume și voiu respira, pentru mine vei fi tu singura femeie pe lume. Dacă suntem împreună, nu am grijă, că ce va fi în viitor. Dacă nu suntem împreună, întreagă lumea nu poate umplea golul dimprejurul meu.

Tu zici, dragă, că eu am dat mai mult farmec vieții tale; că citești mai mult, înveți mai mult și ai mai mare interes pentru toate. N'ai fi putut să-mi spui ceva, de ce mă bucur mai mult decât aceasta. Asta e ceva clasic! Justifică pe deplin dorul meu de a te avea de soție. Imi liniștește conștiința pentru tot ce am făcut. Trebuie că e bine, dacă rezultatul e acesta. Sunt atât de fericit și atât de bine dispus, de când mi-ai spus-o. E puțin cam de necrezut, că eu te-aș putea îndrepta. Dar dacă tu cu sinceritatea-ți caracteristică o afirmi, eu nu pot decât să mă încânt și să mă bucur.

Dar pentru aceea nu te forța cu învățat și cu lucru prea mult. Zici că de aceea o faci, ca să-mi plăci mie, dar mie peste tot nu-mi place asta. Permite-mi să-ți istorisesc o anecdotă drept exemplu în-săimântător. Am avut un prieten, care era mare amator al literaturilor orientale, sanscrită și acelelalte. Iubia o femeie. Femea ca să-i facă plăcere, s'a apucat de studiile lui favorite. Intr'o lună și-a ruinat nervii cu desevîrșire, și doară nici odată nu va mai fi, cum a fost. Adevărat martir al unei încercări vane. De geaba, n'a ajuns nici un rezultat. Cu anecdota aceasta nu vreu să dovedesc, că ți'ai încorda mintea, dacă ai vrea să ții pas cu a mea. Dar e fără îndoială, că mintea femeii se deosebește de a bărbatului.

Hal Rupton, unul dintre prietenii mei, are idei ciudate despre femei. Mercuri am jucat cu el la club și am discutat chiar despre mintea femeiască. El e de părerea, că femeia nici odată nu luminează dela sine, ci totdeauna e numai reflexul unei lumini, pe care n'o vedem. A recunoscut însă, că sunt în stare să-și însușească vederile cuiva foarte iute! După teoria lui ridicolă, din conversația cu o femeie poți să-ți faci totdeauna idee despre ultimul bărbat, care a făcut impresiune asupra ei.

Scumpa mea! Înainte de a încheia scrisoarea, dă-mi voe să-ți spun, că dacă e adevărat, că eu ți'am făcut viața mai fericită, tu mi-ai făcut-o pe a mea cu mult mai fericită. Mi se pare, că în sufletul meu numai de atunci s'a deșteptat viața, de când te iubesc pe tine. Pân'atunci am fost așa mic, așa ogărsit și egoist — iar viața mi se părea așa de grea, de proastă și fără de scop. Câtva ani să trăiești, să dormi, să mănânci, după aceea să mori — mi se părea așa de comun și de plictisitor. Dar acum par'că s'ar fi dărîmat păreții strîmți din jurul meu și s'ar fi deschis un ori-

sont nemărginit — și totul e așa de drăgălaș, stradele casele, biroul cu cărțile lui vechi, cu mesele de scris tocite, toate sunt așa de cu farmec, ca cum ar fi învăluite într'o negură aurie. Eu însumi sunt mai puternic; umbletul îmi e mai cu vieată, respirația mai vioaie. Și m'am făcut om mai bun. Acum încerc cu toată serioșitatea să trăiesc după un anumit ideal.

Acum îți doresc noapte bună, dragă și scumpă, acum și totdeauna al tău sincer, fidel, iubitor.

Camilo.

Sâmbătă! Sâmbătă! Sâmbătă! o cât e de mult până Sâmbătă, ce ne putem revedea! Duminecă mergem împreună la biserică, să ne auzim strigările.

Capitolul III.

Sfîrșitul uverturii.

St. Albans, 14 Iunie.

Dragă Camilo! Ce grozav e când strigă numele omului așa în public! Și ce voce avea omul acela! Mai că a urlat „că Magda Selley din aceasta comunitate,“ par că ar fi voit să spue, ca toată comuna să aibă știre. Cu tine însă a tractat cu mult mai blând. Se înțelege, par' că gândea, că interesul local și așa e mai neînsemnat pentru Camilo Crosse din Woking.

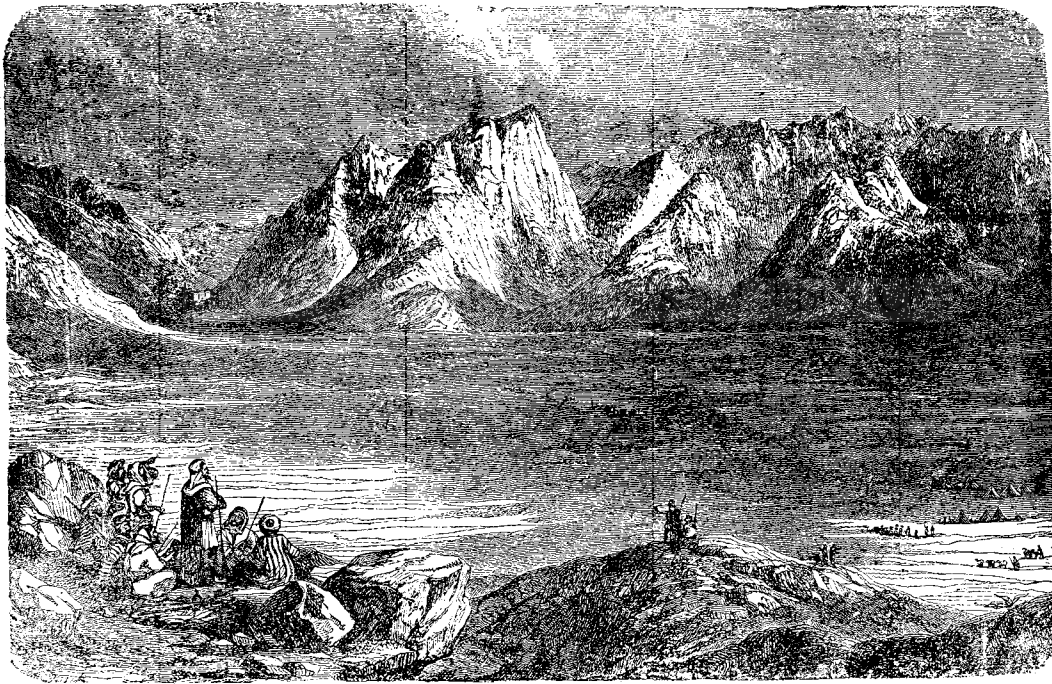
Dar în sfîrșit după întrebarea: „că are cineva cunoștință despre vre-o cauză sau pedecă legală, care ar împedeca căsătoria noastră,“ a privit plin de așteptare împrejur, mai că m'am cutremurat. Mi-se părea, că sare cineva din mulțime și face gălăgie în biserică. Am suspinat ușurată, când a trecut preotul la altă chestiune. Mi-am ascuns fața între palme, dar simțiam că toată înroșesc. Mi-am aruncat apoi privirea printre degete la tine, ședeai așa de liniștit și senin, par' că nici nu-ți păsa mult de tot lucrul. Cred, că va fi mai bine dacă în Dumineca viitoare mergem numai după amiază la biserică.

Cât de plăcut ne-a trecut ziua împreună. Nici odată, nici odată nu o voiu uita-o. Oh, Camilo, cât de bun ești cu mine! Sper, că nu vei regreta nici odată, că mă iai. Pentru-că e drept, că acum e ușor când sunt tinără și tu așa crezi că sunt și frumoasă. Imi place, că o crezi, dar sunt silită să mărturisesc, că nu-ți chiar așa. Nici nu știu, cum ți-a venit în minte, ca să mă ții frumoasă. Doară pentru aceea, pentru-că adese ori m'ai văzut lângă tata, dar dacă m'ai fi văzut lângă Nelly Sheridan, sau lângă ori care alta fată într'adevăr frumoasă, apoi ai observa deosebirea. Din întâmplare e norocul meu, că ție îți plac ochii suri și părul brunet și celelalte, dar asta încă nu dovedește, că într'adevăr aș fi frumoasă. Aș regreta foarte mult, dacă în chestiunea asta ai fi jertfa vreunei decepțiuni și numai mai târziu ai vedea trista realitate. Ar fi bine, dacă ai păstra scrisoarea aceasta.

spre justificarea mea, — cum spune tata, — cândva poate îți va trebui să-o cauți!

Mi-ar plăcea, dacă m'ai vedea acum, — sau mai bine vreau să zic, că pentru lumea asta nu mi-ar plăcea să mă vezi acum. Sunt așa de înroșită și sburlită, pentru-că am fost în bucătărie. Nu ți-se pare curios, dacă luăm lucrul serios, că noi fetele învățăm verbele irregulare franceze, învățăm geografia Chinei, dar nu învățăm, cum se gătește nici cea mai simplă mâncare? Într'adevăr se pare ridicol. Dar mai bine și târziu de cât nici odată. — m'am gândit eu, — și am mers azi dimineața la bucătărie și am făcut o tortă. Tu, dragă, nici nu-ți poți închipui, câte de toate trebuie la un astfel de lucru simplu. Eu încă am crezut că bucătă-

reasa vrea să facă glumă când mi-a pus înainte lucrurile alea multe. Era întocmai ca un „tausendkünstler“ care face pregătiri pentru reprezentație. A adus mai întâi o farfurie goală, apoi o farfurie plină cu măr tăiat, apoi un cârpător mare, un sucitor și ouă și unt și zahar și cuișoare și se înțelege și făină? Ouele le-am spart și le-am amestecat în farfurie. — nici n'ai crede, ce neplăcut e dacă din întâmplare oul curge lângă farfurie. Apoi am mestecat făina cu ouele, untul și cealalt. Am mestecat, am mestecat până n'am mai putut de osteneală. Nu e mirare, că bucătăresele au brațe așa groase și tari. Apoi când s'a făcut aluat frumos, gros, compoziția aceasta am sucit-o, am umplut farfuria cu aluatul acesta, am preșerat merele,

Dealurile din Arabia.

marginile le-am retezat frumos, am decorat-o cu frunze făcute din aluatul rămas și în mijloc i-am pus o coroană frumoasă. Apoi am pus-o în cuptor și am copt-o până a devenit roșie. Torta se vedea foarte frumoasă și mama spunea, că am lucrat-o foarte bine. E drept că în raport cu mărimea se părea nițel cam grea. Mama nici n'a vrut să o guste și zicea, că nu vrea să supere pe doctorul nostru de casă, că mănâncă prăjituri. Dar eu am mâncat o bucată și pot să spun, că n'a fost de tot rea. Mama a zis, că aș putea să dau servitorilor la prânz, dar servitorii au zis că mai bine să dau la sârmanul tăietor de lemne, pentru-că are o mulțime de copii acasă, așa am dat-o acestuia.

E o simțire așa de plăcută, când știi că ai făcut

bine cuiva. Și ce crezi? ce s'a întâmplat azi dimineață? Au sosit două cadouri de nuntă. Unul l-a trimis buma bătrână Beyrich, dela care nici n'am așteptat nimic. Cu toții l-am aflat așa de drăguț, că peste tot a trimis ceva și încă un cuțit și o furculiță de tăiat pește, atât de drăgălașe, într'o admirabilă cassetă de catifea. Celalalt cadou e o minunată tașcă de călătorie, dela unchiul Arthur. Sunt gravate cu aur literile: M. C. „Oh, ce pagubă, — am strigat eu când le-am văzut, — a greșit inițialele numelui meu.“ Mama a început a ride. Ei, dar pe încetul mă voi obișnui cu schimbarea. Dar să mă reîntorc la ce am voit să-ți spun la începutul scrisorii mele, — presupunând chiar, c'aș fi frumușică (pot spune însă cât de grozav 'mi-se

inegrește câte-odată fața) nu-i permis să urîi cât de iute trec anii și că femeile cât de repede se schimbă. Mă tem, că abia vom fi bărbat și nevestă, deja îți voi părea că sunt cu crețe și bătrână fără dinți. Sărman băiat! Ce lovitură grozavă va fi asta pentru tine. Bărbații însă se schimbă așa de încet și așa de puțin... Apoi pentru ei nu e nici o nenorocire, căci nimenea nu se mărită după ei, pentru-că ar fi frumușei. Dar pentru acea tu, dragă Camilo, trebuie să mă iai nu pentru aceea ce apar, ci pentru aceea ce sunt. Pentru ființa mea cea mai intimă, așa că ar trebui să mă iubești chiar și când n'aș m'ai avea corp. Așa te iubesc și eu pe tine, dar pentru acea mai bine îmi place că sufletul tău și-a luat corp. Într'adevăr nici nu știu cum te iubesc pe tine, scumpul meu. Știu numai, că într'adevăr sunt în vis, când ești în apropierea mea. Într'un vis drăgălaș de frumos. Trăiește numai pentru clipele acele. Pentru totdeauna a ta numai a ta. Magda.

P. S. Tata așa ne-a spăriat adineori. Sosind din oraș a adus vestea, că tăietorul de lemne cu întreaga familie s'a îmbolnăvit. Se înțelege, a vrut numai să glumească cu mine, pentru-că vizitiul l'a istorisit povestea cu torta. Spune, frumos e asta dela Tata?

Woking, 17 Iunie.

Scumpa mea Magda! Mi-ar plăcea foarte mult, dacă ai veni Sâmbătă dimineața în oraș. De seară apoi te duc eu acasă în St. Albans și așa petrecem împreună fericiți sfârșitul săptămănei. Nici nu mă pot gândi la altceva, ci numai e oarele, cari trec așa de încet. Te rog, pune la cale ca să poți veni și nu lăsa, ca să te rețină ceva. Știi dragă, că poți duce la îndeplinire totul ce vrei. O, da domnișoară recunoaște-o, căci foarte bine știu, că e așa. Și ne putem întâlni la gara Charing Crosse înaintea vitrinei vânzătorului de jurnale, punct la o oară după masă. Dar dacă ar întreveni ceva, depeșează-mi la club. Apoi am putea merge împreună să cumpărăm una alta și putem să petrecem împreună toată după amiază. La mama îi spune dragă, că la cină vom fi punctuoși acasă. Să lase să gătească pe atunci o tortă proaspătă și eu voi mânca-o tare bucuros. În birou și așa acum nu avem de lucru și ușor m'aș putea face bolnav pe câteva zile.

Așa-i că ai căpătat cuțit de tăiat pește. Nostima intimă, că în aceeași zi am căpătat și eu primul cadou de nuntă și închipește-ți tot cuțit de tăiat pește. Vom fi siliți să căpătăm doi pești, când vom avea oaspeți la masă. Dacă mai căpătăm un cuțit de tăiat pește, apoi să știi, că vom fi siliți să dăm prânzuri numai cu pește, dacă vr'un cuțit nu-l punem la o parte pentru prietena ta. Nelly Sheridan, pe când se va mărita. Așa apoi tot îi vom lua cumva folosul. De atunci am mai căpătat două cadouri. Unul e un frumos ibric de ceai, dela prietenii mei din birou, acela-

lalt un bronz foarte frumos, dela membrii clubului.

Dar am să-ți comunic și ceva foarte serios. Am revăzut conturile mele și celelalte și ved, că sunt dator cu mult mai mult, de cât am gândit. Pân'acum am fost grozav de fără grijă în astfel de lucruri și nici odată n'am știut, că adevărat cum stau. E adevărat, că aceasta nu e mare necaz, până e omul garson, pentru-că totdeauna se gândește, că va trăi câteva luni mai retras și va veni în rind. Dar acum trebuie să iau lucrul mai serios. Toate conturile trec peste cifra de 100 fontți. Cu mai mult, cu 42 fontți, sunt dator creditorului meu. Dar îmi comandez la el hainele de cununie și eu asta îl impac. De-o-cam-dată îmi face destulă grijă plățirea celorlalte, pentru-că nici cum nu mi-ar plăcea, dacă ne-ar rămânea puțini bani pentru voiajul de nuntă, — asta ar fi grozav! Ei dar se vor rătăci câteva chequri printre cadourile de nuntă. Să luăm cazul cel mai bun.

Dar vreu să-ți cer sfatul într'o chestiune cu mult mai serioasă decât aceasta. Tu dragă, m'ai rugat să nu ascund nimic înaintea ta, de aceea te plictisesc cu astfel de lucruri. Aș fi rezervat și asta pe Sâmbătă când ne întâlnim, dar mi-ar plăcea să gândești pân'atunci puțin asupra lucrului, ca apoi să hotărăm împreună.

Eu am chezășit pentru cineva până la o sumă nedeterminată. Așa-i că e grozav, nu-i drept? Dar încă nu e așa grozav, cum s'ar părea, pentru-că pân'acum nu s'a născut nici un necaz. Întrebarea acum e, că ce să facem în chestiunea asta în viitor, iar răspunsul nu-i de fel așa de ușor cum, ai crede. Acel cineva e un băiat foarte drăguț, agent al societății de asigurare, dar în anul trecut s'a cam incurcat puțin cu afacerile. Societatea l-ar fi demisionat imediat din serviciu, dar cunoscându-i nevasta și familia, am chezășit pentru el și l-am salvat din pricolul de a-și pierde slujba. Numele îi e Forintosh. E unul dintre acei amabili băieți, slabi de voință, de cari îți place contra voinței, deși nici odată nu ai încredere deplină în ei. E adevărat, că aș putea să-i denunț chezășia, dar aceasta ar fi adevărată lovitură pentru familie și bietul om s'ar ruina, fără îndoială. Dar noi, așa-i dragă, nu vom să ne începem fericirea prin aceea, ca să facem pe altul nefericit. Așa-i, că nu? Ei, dar vom discuta chestiunea și eu voi face, ce mă vei sfătui, se înțelege, că pentru noi numai atunci ar fi rău, dacă ar cădea din nou în păcat, dar sigur, că asta nu e prea probabil, după sdravina lecțiune ce i-am tras.

Cred, că căsuța va fi admirabilă. E în strada Mayburg, abia un sfert de oră dela gară. Dacă ați putea veni Marți sau Mercuri cu mama, aș lua concediu pe o jumătate de zi și am putea să o vedem frumușel. Înainte e o verdeată drăguță, din dărăt grădina, închii

puie-ți, are și o mică grădină de iarnă, sufragerie și odaie de zi. Adevărat, că mai mult de patru-cinci oaspeți nu încap de odată. Pe urmă în zilele, când vom fi acasă pentru prietenii noștri, vom lipi placate, ca la teatru, pe îngrăditură: „odaia de zi” ocupată, „sufrageria” ocupată, se mai capătă loc numai în grădina de iarnă. — Mai sunt două bune odăi de dormit, o odaie spațioasă pentru servitori și o odaie laterală. O bucătăreasă și o servitoare sunt de ajuns pentru toată casa. Chiria casei e 50 funți anual, cu contract pe 3 ani, cu alte dări mărunte ar face pe an 62 funți întregă casa. Par-c'ar fi zidită anume pentru noi.

Ce scrisoare proastă, plictisitoare! Sper că pe Sâmbătă voi fi mai altcum. Imi pare rău, că sunt așa de mult omul dispoziției și dispoziția mea niciodată nu caută, cum mi-ar plăcea să fiu, dar nici aceea, că n'am nici o pricină de indispoziție. Pentru aceea însă sper, că ziua aceea vom petrece-o admirabil, — se înțelege e ultima zi, ce o putem petrece împreună, — înainte de ziua aceea. Știu, că au fost zile, când ți-am făcut

foarte rea societate. A fost mai rea chiar atunci, când am vrut să fiu mai plăcut. Dar tu ai fost totdeauna așa de drăguță, așa de pacientă, așa de liniștitoare. Până Sâmbătă dar, scumpa mea, la revedere. Totdeauna numai al tău.

Camilo.

P. S. Deschid înc'odată scrisoarea, ca să-ți spun, că chiar acum a sosit un admirabil cuțit de tăiat pește, cu monogramul amândorora, dela doamna Preston, bătăna prietenă a mamei mele. Ieri după-amiazi am fost la aurar în Regent-Street și am cumpărat — găci ce? Așa de frumos stă în tocul cu pernă albă ca zăpada. Mie mai bine îmi plac cele late și turtite. Sper, că îți va plăcea și ție. Un simț deosebit mă cuprinde, când le privesc. Vie ce vor veni, zile bune sau rele, supărare ori bucurie, acele verigi miciute de aur vor fi pururea cu noi, — le vom vedea până când vom putea încă să vedem, până nu ni se închid ochii pe vecie.

P. p. s. Sâmbătă, Sâmbătă, Sâmbătă!!!

(Va urma.)

Iar cel ce rîde de mine...

— Asupritorilor mei —

*Ce-ați mai vrea acum cu mine?
Nu-i destul ce mi-a-ți făcut?!
Venin mi-ați dat, l'am beut,
Fără vină m'a-ți bătut
Și 'n necând cele suspine,
Suferit-am și-am tăcut...*

*Despoiatu-m'ați de toate,
M'ați lăsat calic în drum.
Fața mi-ați văpsit cu scrum
Și pân'voi beați vin și rum —
Setea să-mi stîmpăr, în coate
Cerșesc și apa acum.*

*Suferire-aș în tăcere
De-ar fi să răbd numai eu,
Imi vine însă cu greu
(Nu gândiți la Dumnezeu)
C'am trei prunci și am muiere
Și ei pîta-mi cer mereu.*

*Dar' dați pîn aveți în cine,
Stropiți-mă cu noroiu,
Jug îmi puneți ca la boi
Și eu tot n'o să mă'ndoi,
Iar cel ce rîde de mine
E mișel, cum sunteți voi.*

Antoniou Popp.

Rază de lună.

E frumoasă capitala și ademenitoare. Samănă mult cu fluturașii sării, cu acele ființe decăzute, cari mătură asfaltul cu crețele fustelor de mătăasă, împrăștiind zimbetele lor precupețe tuturor bărbaților fără deosebire de — mustețe. —

Se asemănă mult capitala, cu o grisetă decoltată.

blondă, elegantă, cu cearcăne mari, vinete sub ochii osteniți și ispititori ca păcatul.

Și strălucește în soare, cu toate că mai mult noroiu, mai multă tină nu'i în lune de cât pe corsourile ei, ori la șosea, în echipagele aurite.

Trece caleasa unui conte, trasă de patru armăsari

albi, cu hamuri aurite. Vizitiul ține țănos frânele, cu mâinile înbracate în mănuși albe.

În trăsura, din valuri de matasă răsare ca o roză, capul frumos a contesei, în păr are briliante, iar fața ei radiază, ochii ei strălucesc. Lângă dînsa contele, un colos bine nutrit și idiot.

Și miile de privitori tresar, fetele burghezilor îngâlbinesc. Din miile lor abia va fi unul, în care sa nu se ivească palida invidie.

Invidia, — da, invidia torturează sufletul tuturor. Bogații o știu, o simt, și din asta se îngrășe.

De ce se arată ei lumii în paradă? Să fie invidiați, — ast-ai plăcerea lor. Pentru-că unul din principalele motoare a dorinței de bogății e patima, plăcerea de a ne ști invidiați.

Dureroasă plăcere. —

Șoseaua e lungă, ține până la capul aleelor. Aici e pace, liniște, abia șueratul dela fabrici mai spintecă aerul din când în când, atunci păsărelele se pitesc în tufiș ori se adăncesc mai mult spre părțile mai parăsite ale grădinilor.

Era într-o dîmineață de Iunie. Constantin Petran ședea pe-o bancă din capul aleelor și citea din Schopenhauer. S'a oprit la pasagiul următor: Iubirea e de apururi lafel, manifeste-se ea în om ori în animal. Are de apururi același scop mai înalt: conservarea speciei; *„Amorul așa zis „platonice” nu-i decât o caricatură a iubirii paralizate de niște creeri naivi.*

Constantin Petran s'a pus pe gânduri. Așa să fie oare? Să fi fost el naiv atunci când nu el, dar sufletul lui se îndrăgostise de-o ființă „minune,” ca a *Ei?*

Când el nu ar fi cutezat să-i sărute nici degetul cel mic, ca să nu comită sacrilegiu?

Și totuși așa trebuie să fie, că iata. Ea s'a maritat, nici de nume nu-i mai știe, iar el, *naivul*, boalește de boala regretelor târzii, — se uscă, se veștezește zi de zi.

A lăsat cartea pe genunchi și fruntea ș'ia răsădită în palme.

„Da, era minune de frumoasă. Mai cu seama în serile de Maiu, când ne întâlneam la poziția din grădină. O! ce nesfârșit și tainic era farmecul care ne înprejura.

Când îi ziceam: Sando, — eu sunt atât de sorman și părăsit, și te am atât de dragă.

La glasul tîu sufletul îmi tremură ca frunzele de bataia vîntului, iar sub privirea ta mă simț atât de mic căt îmi vine să mă închin Ție.

E dureroasă iubirea mea și sumt, că o singură sărutare de la tine miar noroci destinul și după moarte. Dar nu, asta să nu o faci, că s'ar putea să-mi ies din minte. O lovitură de fulger nu m'ar sguđui într'atât.

Tu stai așa în văpăia lumii, să te prelingă valurile ei aurii, așa naltă, mlădioasă cum ești, și lasă-mă să te privesc meru cu ochii evlavioși, strălucitori în focul

dragostii sfinte. Tu o să te măriți ca azi ca mâne și eu voi începe din clipa aceea să mor. Mă voi stinge încet, ca murmurul clopotelor de seară, ca freamătul de frunze în liniștea nopții, dar nu mă voi plînge, plătit fiind de fericirea ca te-am știut... Îmi aduc aminte că Sanda s'a șters atunci la ochi... A plâns și peste două luni s'a maritat.

Sermana, ce suflet slab avea și ce puțină statornicie! Constantin Petran tremura sermanul. Ochii lui luceau abia, de o flacără pală, bolnavă ca însuși sufletul lui. — A ridicat de nou cartea: „Amorul așa zis „platonice” nu-i decât o caricatură a iubirii paralizate de niște creeri naivi!”

Ați văzut, ați urmărit vre-odată cu atențiune lupta flacării din camin, când bate în stîmbe?

Când tremura repede, bătînd cu aripe vinete în aer, luptînd cu agonie!

Așa era Constantin. Din clipa când s'a vestit că Sanda lui s'a logodit cu un neamț bogat, director la o fabrică. — el a început să moară. — De atunci sunt doi ani; doi ani triști, ca două cruci răsturnate.

Și cum stătea așa dus pe gânduri a început parcă să ametească. Din depărtare șgomotul dela fabrici suna surd, și pare că era ceva ritm în găfăitul cazanelor. Și tot mai mult ritm afla în toate, în resuflarea sa, în freamătul frunzelor, în bataia inimii. Pe urmă a luat un creion și a scris așa în neștiire:

— Sando, dorurile mele,
Face-ar Dumnezeu din ele
Salba scumpă, ca să'ți fie
Dar de cununie.

Ale mele visuri pale,
Floricele-ți fie'n cale: —
Versurile mele fie
Flori de iasomie...

Tresărînd apoi, a rupt în bucățele marunte petecul de hârtie pe care scrisese. S'a întors apoi de-odată. Se auzeau pași mărunți pe nășipul de pe cale. Venia un baietel mic, palid, și ținea flori în mână.

Pare că ar fi fost prieteni vechi, a venit fuga la el, și zimbea fricos, ținînd privirea ochilor lui bună-tăcioși țintă asupra lui. Constantin Petran zimbea.

— „Artur, — Artur. — ești prea prietenos!” — s'a auzit vocea arginție a mamei băetului, care venia în urmă.

S'a uitat lung la Constantin apoi a zîmbit. Era o damă elegantă și maiestooasă, iar când zimbea sămăna peste măsură cu Sanda lui. Constantin era confus. S'ar fi sculat să salute, dar băietul se urcasă la el pe genunchi.

Peste fața lui palidă trecuse un vîl de roșată.

A salutat. „E așa frumos băiatul D-Voastră“ zisă el confuz și netezind obrăjorii băiatului.

Dama îl privea mereu.

„Să vezi, — zise ea cu un zimbet șiret, — veți împretini așa de mult cât n'o să vă puteți despărți. Artur e tare prietenos. De altcum să-l vezi mai târziu... acasă... ei, — să poștești la noi d-le!...“

Constantin s'a încurcat de tot.

— Doamnă... găngăvi el.

— Ei, — zise ea, — eu nu fac multă paradă, poți să vii fără frică, — bărbatul meu, e dus la moșii... poștește, vino să ne plimbăm împreună, apoi vii cu noi, — ei, — nu îți spun că sunt singură?...“

Sărmanul tinăr. Rămase ca înlemnit sub impresia prieteniei repentine.

El... el, pe „el“ îl dorește, când viața lui e aproape stinsă.

— „Doamnă, — murmură el — eu sunt bolnav — uite brațele mele, — iată puterea sleită...“

— Ești frumos, — vino! răspuse dama scurt, și l-a luat de braț.

Constantin Pêtran a însemnat pagina la locul unde se spunea că: Iubirea e la fel de apururi și la om și la animale. Amorul așa zimit „platonice“ nu-i decât o caricatură a iubirii paralizate de niște creeri naivi.“

Apoi s'au dus...

Turda 1902 la 4 Septembrie.

V. E. M.

Arta și adevărul.

Discursul președintelui Iosif Vulcan la deschiderea adunării generale din Bistrița a Societații pentru crearea unui fond de teatru român, în 7 Septembrie n. 1902.

Domnilor și doamnelor!

Dacă studiem artele, vedem, că ele toate au acelaș scop, d'a reproduce viața. Reproducerea reușește cu atât mai perfect, cu cât ea ne presintă mai fidel aparința realității. Stăruința principală a artelor trebuie să fie dar observarea și copiarea cât mai adevărat a evoluțiilor vieții; prin urmare sufletul conducător al tuturor artelor este adevărul.

Constatând aceasta, din capul locului putem să enunțăm concluziunea, că numai acel product al minții omenești este o operă de artă, capabilă a impresiona generațiunea actuală și a susține critica posterității, care represintă adevărul.

Minciuna, pe ori-ce teren, trăește și răsfață se o zi două, apoi, dată de gol, se risipește și dispăre în mijlocul hohotelor; ast-fel și obiectele de artă înțotonate și sulemenite atrag câtva timp atențiunea lumii curioase, apoi studiate mai în-adins, lipsa de fond real ese la ivală și admirația trece în dispret.

Intocmai cum toate instituțiunile mari omenești au legile lor fundamentale și organice, pe cari toți oamenii trebuie să le păzească, — și ast-fel și artele, expresiunea cea mai sublimă a geniului omeneșc, se întemeiază pe anumite legi, la cari trebuie să țină neclintit. Aceste legi au drept temelie a lor adevărul.

Adevărul! Iată condensat într'un cuvânt întregul codice al legilor artei.

Acest singur cuvânt ajunge, pentru-ca artistul să știe, care e datoria sa, în ce direcțiune are să plece și cum trebuie să muncească.

Cuvîntul acesta cuprinde o indicațiune lămurită, un program bine stabilit, un plan de muncă precis codificat.

Cuvîntul acesta e soarele, care îi luminează calea, pămîntul care îl hrănește și aerul, care îl impresioară în dumnezeieștile momente de inspirațiune.

Arta este o schinteie a divinității vecinic adevărate. Ea are menirea d'a aprinde aici pe pămînt focul sacru al sentimentului divin, care înalță pe om și-i deschide orizonturi mai largi, unde, lipsit de micile griji, uită par-că ce este, se desfătează în univers, admiră frumșețile naturei și creațiunile minții omenești se bucură de atâtea minuni necunoscute și se simte fericit, că trăiește.

Menirea artei e minunată. Ea are darul d'a vîrsa lumină, d'a răspândi cultură, d'a oferi plăceri intelectuale; d'a ne face să cunoaștem mai bine frumosul, să desprețuim uritul; să admirăm ce-i bun și să ne ferim de ce-i rău, să ne închinăm moralei și să ne îngrozim de păcat.

De aceea își îndeplinește misiunea prin diverse forme. Ea instruează și desvătă, clădește și distruge, laudă și dojenește, recompensează și pedepsește, învie și omoară, totdeauna servind aceleși scop moral, totdeauna susținînd adevărul.

Artistul, reprezentantul artei, este apostolul propagator al adevărului. Gura, lira, penelul, dalta, mîntea și inima, creierul care plămădește și mîna care îndeplinește, au să stee vecinic în serviciul adevărului. El nu poate să mintă nici-odată, prestând drept adevăruri niște nescociri desuchiate, căci în momentul în care

publicul le-ar recunoaște, ar rîde de el și l'ar doborî de pe pedestalul de artist.

Poetul, care vrea să fie bardul națiunii sale, nu poate să cînte decît ceea-ce frămîntă eugetarea poporului sîu, căci dacă lira lui ar întona niște sentimente străine sîngelui din care se trage, n'ar mai reprezenta sufletul aceleia și neamul sîu l'ar huidui ca pe un simbrîș plătît.

Autorul dramatic, care și-ar permite a călea în picioare psihologia și ne-ar aduce pe scenă caractere nenaturale și ciocniri dramatice imposibile, — ar produce o lucrare fără valoare.

Romancierul, care ne-ar înjgheba un subiect în lipsa de cunoștință a istoriei sau a vieții sociale moderne, care ne-ar zugrăvi figuri istorice cu deprinderi din epoca actuală, care ne-ar înfira în saloane conversația obicinuită în popor: n'ar stîrni decît risul nostru.

Pictorul, care ne-ar pofti să-i admirăm tabloul a cărui concepțiune e forțată, la care a abusat de colori sau care n'are aer; de sigur și-a atrage condamnarea tuturor.

Sculptorul, care din blocul de piatră ne-ar ciopli niște figuri și grupe certate cu anatomia, n'ar fi decît un cărpaci.

Oratorul, care la tribună, pe catedră și în amvon vestind evanghelia dreptății și a luminii, ar vrea să îmbete ascultătorii numai cu niște frase sforăitoare și fără miez, n'ar avea decît niște succese vremelnice, după cari lumea desmetecită l'ar desprețui.

Artistul dramatic, care ar îngâna cuvintele în loc să vorbească și el, ca lumea, care ar declama unde nu are decît să converseze, care ar bâlba ca papagalul, unde ar trebui să fie plin de simțire, care ar striga neconținut: ar provoca fluerături.

Adevărul e sufletul artistului. Fără acesta el nu poate să trăească. Fără acesta el nu mai este artist.

Numai acela se poate numi artist, care e capabil a ne face impresiunea să-l credem. Și nu credem de cât pe acela, care ne convinge, că presintă adevărul.

Numai acela ne cuprinde inima și mintea; numai acela ne imprimă felul sîu de eugetare; numai lui ne închinăm cu devoțiune; numai el poate să ne domnească sufletul; numai el este artistul nostru.

Căci el tâlcuește ceea-ce și noi simțim, plînge ceea-ce ne doare și cîntă ceea-ce ne înveselește, — eugetarea, inima, lumea lui — este și a noastră.

Numai ce-i al nostru ne interesează, numai bucuriile și durerile noastre le simțim, numai aceia sunt artiștii noștri, cari au darul și curajul a-le interpreta, căci numai ei spun adevărul.

În toate timpurile cultul căruia s'a închinat frunțașii artei, a fost adevărul, căci au știut, că acesta este o putere dumnezească, singura care poate să le imprime vecinicia.

Au urmat veacuri după veacuri după veacuri și s'au produs nenumărate opere de artă, dar din toate nu s'au conservat posterității decît acele, cari au fost inspirate de adevăr, căci numai ele au viața vecinică.

Iată pentru-ee tragediile elene și după mii de ani mai stau încă și astăzi în picioare; iată pentru-ee creațiunile marelui Shakespeare au să trăească pentru totdeauna.

Adevărul însă n'a fost acelaș în toate timpurile și la toate popoarele. A trecut și el prin mari schimbări.

Ceea-ce odată s'a considerat drept dogmă vecinică, mai târziu s'a detronat și în locu-i s'a înălțat alt adevăr, care la rîndul sîu iarăși a fost distrus, spre a face loc noului curent, noului adevăr.

Astfel s'au pîrîndat diferitele școale artistice, cari au produs o mulțime de opere de artă, geniale și șubrede, admirabile și ridicole, grandioase și schilode, însă toate menite a dîrîma nimbul celor de mai nainte și d'a stabili nouă regulă de artă, d'a introduce nouă principii de adevăr.

Clasicismul începu a strînge puterea de creare a artistului. Geniul încetușat reclamă libertate mai mare fantasiei sale, ca să-și poată desvolta mai deplin talentul, ca să poată exprima mai perfect ceea ce simte, ca să poată reprezenta mai fidel adevărul.

S'a zis că restricțiunea clasică, punînd stavilă talentului, e păgubitoare pentru progresul artistic. deci trebuie înlăturată.

Și s'a format o direcție nouă, care și-a dat numele de renaissance, inspirându-se cu natură și deschizînd poarta limbilor moderne.

Trei secole a domnit școala nouă, afirmându-se în deosebi în pictură și în poezie. Apoi s'a ivit părerea, că nici vederile ei nu îndeplinesc misiunea artei, că nici principiile ei nu reprezintă destul de fidel adevărul.

Și s'au afișat alte vorbă conducătoare. Sa zis, că menire adevăretă a artei este d'a presînta viața într'un colorit idealist. Și s'a arborat steagul romanismului.

Acesta s'a adunat mulți aderenți, căci eleganța, finețea, tonul ales, manierele distinse au fermecat lumea. A și domnit multe veacuri în toate artele. Dar în serviciul idealismului, el se depărta din ce în ce mai mult de realitate și prin esagerările sale, desfigura adevărul. Acesta a produs o reacțiune, care trezită din beția romantismului enervat, striga să se deschidă ușa salenului parfumat, să între aer curat, să vadă oameni veritabili, nu păpușe vieată reală — nu închipuită, să piară minciuna și să se restabilească adevărul.

Și numai decît s'a proclamat naturalismul, care vestea triumfător pretutindeni, că vieța trebuie reprodușă în tocmai cum este, căci ori-ce omisiune ar fi o falsificare a adevărului.

Stăruința de-a esecuta acest principiu a avut însă drept urmare o eștravaganță, care nu mai ținea cont de bunul gust, de cuvîntă, de morală, de marginile până unde poate să străbată arta. Dorind să fie cât mai reali și originali, adeptii acestei școale cîntau în adins să presînte partea cea mai urîtă a vieții și să întreceau într'a scoate la lumină numai murdăriile ei. Acest escos a compromis școala. Bunul simț al publicului s'a desgustat. Astăzi ne aflăm în ajunul d'a ne reîntoarce la vechiul adevăr, care se ferește de ori-ce exagerare și care susține, că menirea artei este d'a răspîndi gustul adevăratului frumos.

Noi Români, cari nu ne-am putut da partea de conlucrare la aceste evoluțiuni ale culturei omenești, n'avem nici să îndurăm perderi, nici să notăm căștiguri. Ne aflăm însă în favorabila situație, că din pătăniile altora putem să ne scoatem conlucrările. Aceste ne învață de ce să ne ferim și ce să urmărim; aceste ne arată cum să tragem prima brazdă în ogorul înțelenit

al artelor, ca munca să ne fie rodnică și ca roadele muncii să rămână trainice.

Lumina minții e adevărul, zice vorba veche. Adevărul are să ne fie facla conducătoare în întunerecul,

ce vom să străbatem. Lumina lui ne va desluși calea cea bună, calea valorii reale.

(Va urma.)

Adunarea generală a „Societății pentru fond de teatru român” în Bistrița.

— Raport special. —

Bistrița, 10 Septembrie 1902.

Zilele trecute ne-au oferit prilejul de a avea în orașul nostru un șir de frumoase și înălțătoare serbări culturale românești. Societatea pentru fond de teatru și-a ținut adunarea generală din anul ăsta în Bistrița, în zilele de 7 și 8 Septembrie.

Spațiul revistei noastre nu ne permite să dăm un raport mai lung, ne restrângem drept aceea la momentele principale.

Sosirea comitetului.

Conform programului comitetul „Societății” a sosit în orașul nostru Sâmbătă 7 Septembrie la orele 12 din zi cu trenul dela Cluj. În comitet au fost d-nii: Iosif Vulcan, președinte, Dr. Iosif Blaga, secretar, N. Petra-Petrescu, cassier, Dr. Vasile Goldiș și Emanuil Ungurean. La gară i-a primit comitetul aranjator din Bistrița, pecum și un frumos număr de popor, coriștii și coristele reuniunii de cântări a plugarilor. Discursul de bine-ventare l-a ținut președintele d-l Gerasim Domide, căruia i-a răspuns d-l Iosif Vulcan. Comitetul și oaspeții sosiți au fost conduși la hotelul „Regele Ungariei,” unde li s'a gătit cvarțirul și fiind tocmai timpul prânzului, au luat masă împreună.

Dup'amiazi oaspeții au vizitat orașul, președintele și secretarul au făcut visite la șefii autorităților, iar comitetul pe urmă a ținut ședință, în care a stabilit definitiv propunerile, ce aveau să se prezente la adunarea generală.

Seara de cunoștință.

Seara la orele 8 s'a ținut seara de cunoștință în grădina de vară dela „Regele Ungariei.” Era ocupată exclusiv numai de lume românească, sosită din toate părțile. Românii, cari veniseră să se cunoască din acest prilej, ocupau două mese lungi — la cari domnia bună dispoziție și multă animație, care o potență orchestra renumitului Criștóf.

S'au pronunțat mai multe toast. A vorbit d-l Vulcan pentru bistrițeni, d-l protopop Monda pentru comitetul și președintele „Societății,” d-l A. Inga salută oaspeții în numele tinerimei Universitare, d-l Augustin Paul-Delaletca pentru d-l Vulcan, decanul ziaristicii dela noi, d-l Eliseu E. Dan preamărește ideea și începuturile teatrului, d-l Iosif Blaga vorbește despre teatru, ca factor al cultivării simțului estetic, și ridică paharul în sănătatea damelor, d-l V. B. Munteșescu pentru d-l Vulcan, d-l Domide mulțumește celor ce și-au dat sucursul la succesul adunării, d-l Toma Hontilă pentru d-l Vulcan și „Familia.”

Seara de cunoștință a ținut până târziu după miezul nopții.

Serviciul divin.

Duminecă dimineața s'a ținut serviciu divin în ambe bisericile românești. La biserica gr.-cat. au venit membrii comitetului în corpore, biserica era ocupată de lume distinsă și popor. La liturgie au pontificat d-nii *Ciril Deac*, vicarul Năsăudului, d-l protopop Domide încaunjurării de preoții Baciu, Dologa, Negruț și Baciu, Cântările le-a eșecutat corul mixt al plugarilor, condus de d-l învățator Chitta. La sfârșit d-l Domide a ținut un avîntat discurs, relevând însemnătatea societăților noastre culturale, îndeamnă poporul să vină la adunare și cere binecuvîntarea dumnezeiească asupra lucrărilor „Societății.”

Ședința I.

La orele 10 1/2 s'a deschis ședința I. în sala de ședințe din casa comitatului. La masa presidială ocupa loc d-l președinte și membrii din comitet Ungurean, Petrescu, Blaga, și Goldiș. La masa vis-a-vis comitetul aranjator și delegații societăților, la masa presei raportorii dela „Gazeta Tr.,” „Tribuna,” „Drapelul” „Poporul român.”

Discursul președintelui îl publicăm la alt loc al revistei. A răspuns d-l *Dr. D. Ciuta*, salutând adunarea generală în numele bistrițenilor, d-l *Dr. G. Tripon* în numele „Asociațiunii” și a despărțământului Bistrița, d-l *Ignat Seni* în numele reuniunii învățătorești „Mariana.” Tuturor le-a răspuns d-l Vulcan.

Intrându-se în ordinea de zi s'au ales de notari: d-nii *Blaga* și *Goldiș*.

Secretarul d-l *Blaga* a dat cetire raportului general despre activitatea comitetului, d-l cassier *Petrescu* raportului despre averea societății. Spre cenzurarea primului s'a ales în comisiume d-nii *Deac*, *Pletos*, *Dan*, *Domide*, spre cenzurarea raportului de cassă d-nii: *Mihailaș*, *Dr. Hanganuț*, *Curtean*, *Dologa*. Mai important a fost raportul despre modificarea statutelor și înființarea teatrului, pentru a cărui cenzurare s'au ales d-nii: *Monda*, *Dr. Onișor*, *Dr. Tripon*, *Domide*, *Dr. Login*, pentru înscrierea de membrii au fost aleși d-nii: *Cutean*, *Dr. Onișor*, *Negruț*, *Moldovan* și *Bogdan*.

A urmat apoi admirabilul discurs ținut de d-l profesor *Pécirariu* despre „efectul artei,” vorbind liber mai bine de o oră, prin ce a secerat prelungite aplause ale publicului.

Banchetul.

La ora 1 s'a ținut banchet festiv în sala cea mare dela „Gewerbeverein,” fiind de față peste o 100 de persoane. S'a ținut o serie de toast: d-l *Vulcan* pentru monarhul, d-l *Domide* pentru Vulcan, d-l vicar *Deac* pentru comitet, d-l *Ungurean* pentru cei veniți la adunare, d-l *Dologa* pentru oraș și șeful poliției, d-l

Petrescu pentru popor și meseriași, prof. *Scridon* pentru sexul frumos, d-l *Dr. Tripon* pentru oaspeți, d-l *Dan* pentru președintele de onoare *Mocsonyi* și pentru d-l *Vulcan*, d-l *Sanchen* reprezentantul orașului pentru prosperarea „Societății.” d-l *V. E. Moldovan* pentru bătrâni, d-l *Giurgiu* pentru luptătorii naționali, d-l *Pletos* pentru presa, iar d-l *Bogdan* mulțumește în numele țăranilor și invită la serbarea poporală, care s'a ținut în grădina „la Bombardir.” Aici au primit jocul „Calușerul” și „Bătuta” toți oaspeții prezenți.

Concert și teatru.

Seara la orele 8 s'a dat concert și teatru în sala cea mare dela „Gewerbeverein,” care a fost întesată, de nu se mai căpetau locuri. Începutul l-a făcut corul mixt al plugarilor cu bucata „Ce faci Ioană,” sub conducerea entusiastului tiner *Leonida Domide*.

Doamna *Elena Eidl* născ. *Florican* a cântat la pian „Transcription Faust vals de Gounod” și „Ilustrațiunea română” cu o măiestrie de admirat. D-șoara *Virginia Gall*, cunoscuta noastră putere artistică a cântat „Aria din Troubadur” în italienește. „Chanson Espagnol” în românește și între piesele teatrale prezentându-se în drăgălașul costum național din jurul Huiedinului a cântat două admirabile doine românești. D-șoara *Gall* a dat și de astă dată dovadă despre frumosul talent și buna școală ce a făcut, storcând admirația publicului și făcându-ne să ne însuflețim de cântecele românești. Artiștele au fost răsplătite cu câte un admirabil buchet de flori.

După concert s'au jucat 2 piese teatrale: „*Trei doctori*” și „*Ruga dela Chiseteu*.” Debutanții s'au achitat bine de rolurile lor și după împrejurări au jucat cât se poate de bine. Severii criticii nu trebuie să uite, că au fost diletanți și nu artiști consumați. După teatru s'a dansat până în zori.

Sedința a II.

Luni în 8 Septembrie la orele 9 s'a ținut sedința a doua. S'a verificat procesul verbal al sedinței prime. D-l *Blaga* a citit depeșele sosite. Au urmat apoi rapoartele comisiunilor. D-l *Pletos* a raportat despre cenzurarea raportului general, care s'a luat la cunoștință, comitetului i s'a adus mulțumită, iar față de membrii reșoși ai societății adunarea își exprimă condolențele sale prin seulare.

Urmează raportul comisiunii însărcinate cu cenzurarea raportului cassarului despre starea cassei și averea societății. pe baza căruia s'a constatat, că de prezent averea societății se urcă la suma de 310,664 coroane 49 fil. Sporiul acestei averi în anul din urmă a fost 24,375 cor. 25 fil. A ajuns așadar societatea teatrală să aibă un venit anual de peste 12 mii florini.

Dr. Onișor, ca raportor al comisiunii cenzurătoare a raportului comitetului despre modificarea statutelor și înființarea teatrului, dă cetire raportului acestei comisiuni, care propune iar adunarea primește următoarele:

1. Având în vedere că modificarea statutelor este de prisos, fiind-că în cadrul actualelor statute se pot face toți pașii necesari pentru înființarea teatrului român: adunarea generală trece la ordinea zilei asupra chestiunii modificării statutelor.

2. Societatea pentru fond teatru român decretază în principiu înființarea teatrului român în sensul §-lui 21 din Statute.

3. Adunarea generală decide, că „Societatea pentru crearea unui fond de teatru român” există ca atare și de aici încolo pe baza statutelor aprobate de Înaltul minister reg. ung. al internelor în 13 Februar n. 1877 sub nr. 6797.

4. Adunarea generală îndrumă comitetul societății a compune un plan de acțiune pentru executarea lucrărilor necesare la pregătirea înființării teatrului și a'l prezenta la proxima adunare generală spre deliberare.

„Tribuna Poporului” face observația, că acest raport s'a primit contra așteptărilor fără nici o discuție. Discuția publică a fost însă intenționat înecunjurată în urma înțelegerilor avute în ședința comisiunii cu membrii comitetului, între cari a fost și raportul „Tribunei Poporului,” care trebuie să cunoască foarte bine motivele, cari ne-au făcut să facem propagandă pentru încunjurarea discuției asupra acestui punct.

A urmat apoi raportul comisiunii pentru membrii noi cetit de *Dr. Onișor*.

Membrii fondatori s'au făcut 4, pe viecea 3, ordinari 32 și ajutători 23, iar suma încasată dela acești membri a fost de tot 1684 cor. 20 fil. Membrii fondatori sunt: „*Aurora*,” institut de credit și economii în Năsăud, „*Bistrițiana*,” institut de credit și economii în Bistrița, *dr. Demetriu Ciuta*, avocat în Bistrița și *Ioan Baciu*, preot în Șoimuș. Membri pe viecea s'au inseris: *Dr. Gavril Tripon*, avocat, *Dr. George Linul* avocat (Bistrița) și *Dr. Eugen Bran*, avocat în Teaca. Dela concert s'a încasat ca venit net peste 500 cor. Astfel succesul material se urcă peste 2000 coroane.

Ulterior s'au mai încasat taxe în sumă de 200 Coroane.

Pentru adunarea generală din anul viitor s'a ales *Sebeșul-săsesc*.

Pentru verificarea procesului verbal s'au ales d-nii: *dr. Tripon*, *dr. Ciuta* și *dr. Onișor*.

S'a celit disertația d-lui *dr. Branisce*: „Cum jucăm teatru?” și a d-lui *dr. Blaga* „Ceva despre psihologia plăcerii estetice.” care au fost ascultate cu plăcere.

Exhauriându-se ordinea de zi d-l *Vulcan* a închis ședința, iar d-l *dr. Onișor* a mulțumit comitetului și adunării generale în numele Românilor din Bistrița și jur.

După ședința membrii comitetului au făcut vizite pe la Românii din Bistrița. La prânz au fost membrii comitetului și oaspeții la familiile *dr. Tripon*, *Domide*, *dr. Pop* și *dr. Scridon*.

Seara a fost petrecere cu dans, care a succedat peste așteptări.

A doua zi membrii comitetului au plecat în excursiune la Năsăud.

Vi—O—Ni.